

Ir-riskji li tinvesti fi prodotti kumplessi

Messagġi ewlenin

- *Jekk ma tifhimx il-karatteristiċi ewlenin tal-prodott offrut, jew ir-riskji involuti, tinvestix. Minflok qis tfittixx li tieġu parir professjonali dwar liema investment ikun tajjeb għalik.*
- *Kun af li xi drabi l-isem ta' prodott jista' ma jirriflettix il-karatteristiċi tal-prodott. Oqgħod attent minn wegħdi ta' qligħ 'għoli', 'garantit', 'hedged' jew 'assolut'. Dawn il-wegħdi sikwit jirriżulta li jkunu qarrieqa.*
- *Oqgħod attent jekk ikun jeħtiegħlek tieġu flusek qabel ma l-prodott ikun imissu jrodd hlas.*
- *Qabel ma tinvesti ifhem xi jkunu l-ispejjeż totali. L-ispiza għal investment ikollha effett fuq il-qligħ li x'aktarx tikseb. Jista' jkun hemm ukoll prodotti simili, anqas kumplessi, b'anqas spejjeż.*

Għaliex qed nohroġu din it-twissija?

Matul dan il-perjodu ta' storikament rati baxxi ta' mgħax, ditti ta' investment wiegħbu għal tfittxija għal qligħ minn investmenti billi offrew prodotti kumplessi ta' investment. Xi whud minn dawn il-prodotti jitfasslu biex jippermettu lil investituri li jixtru għadd żgħir ta' titoli għalihom infushom ('retail investors') ikunu jistgħu jkollhom aċċess għal

tipi differenti ta' assi ('equities', 'bonds', 'commodities') u għal strateġiji ta' investment li qabel seta' jinkisbu biss minn investituri professjonali.

Prodotti kumplessi sikwit jitqiegħdu għall-bejgħ b'mod aggressiv. Reklami xi drabi jużaw slogans li jhajar bħal 'qligħ assolut', 'garantit', u 'tkabbir 'hedged', jew jirreklamaw qligħ li jkun hafna akbar mill-qligħ tal-kont ta' depożitu li jkun jista' jinkiseb attwalment mill-banek. Dawn il-wegħdi prominenti bosta drabi jirriżulta li jkunu qarrieqa jew li jkollhom tifsira differenti minn dak li inti stajt fhimt.

Investituri sikwit ma jifhmux kif dawn il-prodotti kumplessi jahdmu. B'mod aktar speċifiku r-riskji u l-ispejjeż assoċjati u l-qligħ mistenni f'hafna mill-kazijiet ma jkunux jidhru mill-ewwel jew hfif biex jinftiehm.

Xi prodotti kumplessi jehtiegu livell għoli ta' tagħrif biex ikunu evalwati u eżaminati r-riskji. Jenhtiegu wkoll maniġġar u monitoraġġ attivi tul iż-żmien. Maniġġar u monitoraġġ attivi sikwit jieħu hafna hin, mhumiex prattii u diffiċli għal investituri li jixtru għadd żgħir ta' titoli għalihom infushom. Inti għandek tqis dawn id-diffikultajiet meta tkun qed taħseb tinvestix fi prodotti kumplessi.

Organizzazzjonijiet li jkunu kklassifikati bhala investituri professjonali għandhom iqisu jekk ikunux mghammra b'mod adegwat u jkollhom it-tagħrif espert biex iwettqu l-livell mehtieġ ta' maniġġar u monitoraġġ attivi.

Liema 'prodotti kumplessi' qed nitkellmu dwarhom?

Il-kumplessità hija kelma relattiva. Hafna elementi jistgħu jagħmlu prodott diffiċli li jinftiehem. Prodott aktarx jittqies kumpless jekk:

- ikun derivattiv jew jinkorpora derivattiv (derivattiv huwa strument finanzjarju fejn il-valur ikun ibbażat fuq il-valur ta' strument finanzjarju iehor jew ta' xi assi jew indici bhala bażi, bħal muniti barranin jew rati ta' mghax – dawn sikwit ikunu inkluzi fi prodott finanzjarju biex issir jew tissahħah ċerta strategija ta' investiment, kif ukoll biex ikun hemm 'hedging' ta' ċerti riskji jew biex jikkompensaw għalihom);
- ikollu assi jew indicijiet bhala bażi li ma jkunux invalutati faċilment, jew li prezzhom jew il-valur tagħhom ma jkunux jistgħu jinkisbu pubblikament;
- ikollu terminu fiss ta' investiment flimkien ma', pereżempju, penalitajiet f'każ ta' rtirar bikri mingħajr raġuni ċara;
- juża hafna varjabbli jew formoli matematiċi kumplessi biex ikun stabbilit il-qligh mill-investiment tiegħek;

- ikun jinkludi garanziji jew harsien tal-kapital li jkunu kondizzjonali jew parzjali, jew li jkunu jistgħu ma jibqgħux jidhru aktar jekk isehhu ċerti grajjiet.

Il-prodotti speċifiċi li ġejjin huma eżempji ta' prodotti li għandhom jittqiesu kumplessi: titoli sostnuti minn assi; tipi ta' bonds bħal konvertibbli jew subordinati; ċertifikati; kuntratti għal differenza (CFDs); noti marbutin ma' kreditu; prodotti strutturati u 'warrants'.

Liema huma r-riskji u l-iżvantaġġi ewlenin ta' investiment fi prodotti kumplessi?

Għalkemm prodotti kumplessi jistgħu jagħtuk benefiċċji, jista' jkun hemm ċerti riskji u żvantaġġi involuti f'investiment fi prodotti kumplessi. Dawn ir-riskji u żvantaġġi jistgħu ma jkunux jidhru jew faċli li jinftiehem. Inti jkun jehtieglek tkun taf sewwa dwar dawn ir-riskji u tiżgura li tifhem biżżejjed il-karatteristiċi ewlenin ta' prodott biex tiddeċiedi tinvestix b'mod informat.

Riskju ta' likwidità

Riskju ta' likwidità huwa r-riskju li inti ma tkunx tista' tbiegħ il-prodott malajr jekk tkun trid tagħmel hekk qabel ma jagħlaq it-terminu. Jekk il-prodott tiegħek ma' jkunx likwidu, li sikwit ikun il-każ għal prodotti kumplessi, x'aktarx hafna li jkollok tbiegħ il-prodott bi skont kbir mill-prezz li bih ikun inxtara (u, għalhekk, titef il-flus) jew ma tkun tista' tbiegħu xejn.

Riskju ta' 'leverage'

'Leverage' hija kelma li tintuża biex tiddeskrivi modi jew strateġiji għall-multiplikazzjoni ta' qligħ jew telf li jista' jkun hemm, bħal self ta' flus jew użu ta' prodotti bħal derivattivi. Jista' jkun issuggerit lilek li tinvesti bil-'leverage' biex jekk jista' jkun tikseb qligħ oghla, iżda għandek tiftakar li l-'leverage' jista' wkoll jimmultiplika telf.

Riskju tas-suq

Ir-riskju tas-suq huwa r-riskju minn jum għal ieħor ta' telf li jiġi minn movimenti fil-prezzijiet tas-suq. Prodotti kumplessi jistgħu jesponuk għal diversi riskji tas-suq minhabba li sikwit jiffasslu għal investiment fi swieq separati bħala bażi (pereżempju f'ishma, rati ta' mghax, rati tal-kambju, 'commodities').

Riskju tal-kreditu

Riskju tal-kreditu huwa r-riskju li min joħroġ il-prodott jew ditta li jittratta magħha jfallu u ma jkunux jistgħu jharsu l-obbligi kuntrattwali tagħhom biex iroddulek il-hlas tal-investment tiegħek.

Ċerti strumenti jkunu kklassifikati minn aġenziji tal-klassifikazzjoni tal-kreditu. Jekk qed taħseb tinvestix fi strument ikklassifikat, għandek tiżgura li tifhem xi jfissru l-klassifikazzjonijiet. Klassifikazzjoni baxxa tgħidlek li jkun hemm riskju oghla li min ikun harġu jfalli, u inti ma tihux lura l-flus li tkun investejt. Klassifikazzjoni għolja tindika li x'aktarx li min ikun hareġ l-istrument ifalli jkun hafna anqas, iżda mhux bilfors tfisser li l-investment jagħtik il-qligħ li tkun tistenna. Għandek tkun taf ukoll li l-klassifikazzjoni ta' min joħroġ strumenti tista' tinbidel tul kemm ikun idum fis-suq il-prodott.

Spiza tal-kumplessità

Strutturi kumplessi fi prodott jistgħu jfissru li l-prodott ikun ta' spiza akbar minhabba li inti tkun qed thallas għall-karatteristiċi bħala bażi tal-prodott. Tariffi u kummissjonijiet ukoll is-soltu jkunu jagħmlu parti mill-istruttura tal-prodotti u, għalhekk, ma jkunux jidhru malajr.

Aktar informazzjoni

Dejjem ara jekk id-ditta li inti tkun qed tagħmel kuntatt magħha tkunx awtorizzata li tagħmel negozju ta' investimenti f'pajjiżek. Tista' tagħmel dan mill-websajt tar-regolatur nazzjonali tad-ditta. Jekk ditta ma tkunx awtorizzata jew regolata, x'aktarx hafna li ma tkunx konformi ma' regoli ta' harsien tal-investitur u inti tista' ma jkollokx access għal proceduri ta' lmenti jew għal skemi ta' kumpens.

Lista tal-awtoritajiet regolatorji nazzjonali u l-websajts tagħhom tista' tinkiseb ukoll mill-websajt ta' ESMA fuq <http://www.esma.europa.eu>.